

מטעמי תורת זילים

פרשת תולדות – ישיבת שם ועבר

כאשר רבקה היתה מעוברת ועברה ליד 'ישיבת שם ועבר' היה יעקב מפרכס כדי לצאת מבטנה. וכאשר היא עברה ליד פתח מקום עבודה זרה היה עשו הרשע מפרכס כדי לצאת מבטנה. והיו העוברים מריבים ביניהם (רש"י בראשית כה, כב ד"ה ויתרוצצו). לכן רבקה החליטה ללכת ולשאול את ה' על מה שבטנה, שנאמר "וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקֶרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶה אֶנְכִי וַתֵּלֶךְ לְדַרְשׁ אֶת ה' (בראשית כה, כב). רבקה הלכה לישיבת שם ועבר (בראשית רבה' סג, ז), ו' ילקוט שמעוני' פרשת תולדות רמז קי ד"ה ותאמר אם כן) ויש בן נח ענה לה (בראשית רבה' סג, ז) את דבר ה', כפי שנאמר "וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבֶטְנָךְ וְשְׁנֵי לְאָמִים מִמֶּנִּי יִפְרְדוּ וְלֹאִם מִלְּאִם יִאֶמְץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר" (בראשית כה, כג).

ויש להתבונן, מהי 'ישיבת שם ועבר' ומדוע דווקא אליה הלכה רבקה לקבל נבואה באשר לעתיד העוברים שבטנה?

אדם הראשון קיבל ספר מרזיאל המלאך ובו גנזי סודות הקבלה

כאשר אדם הראשון היה בגן עדן, בא רזיאל המלאך הממונה על הסודות העליונים והקדושים והוריד לו ספר משמים. בתוך הספר היו נמצאים שמות עליונים וחכמה קדושה הכוללת שבעים ושתיים מיני חכמות (זוהר פרשת בראשית דף נה ע"ב ד"ה זה ספר ספר ודאי), וכן אלף וחמש מאות מפתחות רוחניים שלא נמסרו למלאכים העליונים (זוהר פרשת בראשית דף נה ע"ב ד"ה באמצעיתא דספרא) אלא למלאך מט"ט לבדו (יאור החמה' לר' אברהם אזולאי זקנו של החיד"א על זוהר פרשת בראשית דף נה ע"ב ממהרח"ו). אדם הראשון היה עוסק בספר הזה במשך כל אותו היום בו הוא נברא (ניצוצי אורות' להחיד"א על זוהר פרשת בראשית דף נה ע"ב אות ג), וקורא בו בקול רם (ניצוצי אורות' להחיד"א על זוהר בראשית דף נה ע"ב אות ב), בעוד מלאכי מעלה היו מתקבצים אליו לשמוע ולדעת ממנו את הדברים (זוהר פרשת בראשית דף נה ע"ב ד"ה באמצעיתא דספרא).

אז נשלח לאדם הראשון מלאך קדוש בשם הדרניא"ל, שביקש ממנו להסתיר את הסודות שבספר כי לא ניתן רשות למלאכים העליונים לדעת את כבוד קונם אלא רק לו לבדו. לכן אדם הראשון טמן את הספר אצלו (זוהר פרשת בראשית דף נה ע"ב ד"ה בה שעתא אתרמיז), והיה לומד בו ויודע באמצעותו את החכמה העליונה (זוהר פרשת בראשית דף לו ע"ב ד"ה ביום ברא אלקים). אדם הראשון למד אז גם את 'סוד העיבור' של הלבנה והיה מעבר את השנה. אחר כך לימד את חנוך שעיבר את השנה, וחנוך לימד את נח שעיבר את השנה, ונח מסר את סוד העיבור לידי שם בנו שעיבר את השנה. וכן קיבל את הסוד הזה אברהם אבינו שעיבר את השנה, והעבירו לידי יצחק בנו שעיבר את השנה, והוא העבירו ליעקב אבינו שלא ניתן לו רשות לעבר את השנה לפי שהוא היה אז בחוץ לארץ ולא מעברים את השנה בחוץ לארץ (יפרכי דרבי אליעזר' פרק ח).

כאשר אדם הראשון חטא וגורש מגן עדן, הוא לקח עמו את הספר שקיבל (זוהר פרשת בראשית דף לו ע"ב ביום ברא אלקים). אבל בשעה שהוא יצא מגן עדן – הספר פרח ממנו (זוהר פרשת בראשית דף נה ע"ב ד"ה בה שעתא אתרמיז, פירוש 'דרך אמת' למהרח"ו על זוהר פרשת בראשית דף לו ע"ב אות ד). אז הוא היה מתפלל ובוכה (זוהר פרשת בראשית דף לו ע"ב ד"ה ביום ברא אלקים) ומכה בראשו ונכנס במי הגיחון עד צווארו, וגופו נעשה נקבים נקבים והשתנה זיו פניו (זוהר פרשת בראשית דף נה ע"ב ד"ה בה שעתא אתרמיז). בעקבות מעשיו ותפילתו של אדם הראשון, החזיר לו הקב"ה (זוהר פרשת בראשית דף נה ע"ב ד"ה בשעתא ההיא, זוהר פרשת בראשית דף לו ע"ב ביום ברא אלקים) על ידי רפאל המלאך (זוהר פרשת בראשית דף נה ע"ב ד"ה בשעתא ההיא), את הספר (זוהר פרשת בראשית דף נה ע"ב ד"ה בשעתא ההיא, זוהר פרשת בראשית דף לו ע"ב ביום ברא אלקים) כפי שהיה לו בתחילה (זוהר פרשת בראשית דף לו ע"ב ד"ה ביום ברא), וזה על מנת שלא תשתכח החכמה העליונה וישתדלו על ידה להכיר ולדעת את בוראם. וספר זה היה נקרא "ספר תולדות אדם" (בראשית ה, א) (זוהר פרשת בראשית דף לו ע"ב ד"ה ביום ברא) (להרחבה על התשובה שעשה אדם הראשון ראה מאמרנו לפרשת ניצבים – מצות התשובה!).

אדם הראשון היה עוסק בספר גם אחרי גירושו מגן עדן, והניח אותו לשת בנו ולשאר הצאצאים אחריו (זוהר פרשת בראשית דף נה ע"ב ד"ה בשעתא ההיא). ספר זה היה סתום ועתיק (זוהר פרשת יתרו דף ע"א ד"ה 'ואתה תחזה' מאמר רזין דרזין) וכלל בתוכו גם את חכמת הפרצוף (זוהר פרשת יתרו דף ע"א ד"ה 'זה ספר' מאמר רזין דרזין). ועי"ש באריכות פרטין על 'חכמת הפרצוף' כפי שהשיג רש"י מספרו של אדם הראשון) וכל ציורי הקמטים שבעור האדם (זוהר חדש' פרשת יתרו דף נה ע"ב ד"ה 'ותמן כלם יכתבו' סתרי תורה ואתה תחזה). ולבד מכל הסודות הגנוזים בספר, היה בו גם את תיאורם (עפ"י גמי' בבא מציעא דף פו ע"א) של כל החכמים (בראשית רבה' כד אות ב, עפ"י בבא מציעא פו ע"א), הדורשים, הסופרים והמנהיגים – שעתידים להיות בכל דור ודור (בראשית רבה' כד אות ב, ראה רש"י בבא מציעא פו ע"א ד"ה 'זה ספר תולדות אדם'). וכן היה רשום בו את כל הנפשות שעלו 'במחשבה' בראשית הבריאה להיבראות בעולם הזה, ושעתידיים לבוא לעולם עוד לפני בואו של מלך המשיח (עפ"י יוקרא רבה' טו, א). הספר כלל גם את צורתם של בני האדם, לכן הוא היה נקרא "ספר תולדות אדם" (בראשית ה, א), ועליו נאמר "ועל ספרך כלם יכתבו" (תהלים קלט, טו) (זוהר חדש' פרשת יתרו דף נה ע"ב מאמר סתרי תורה ואתה תחזה).

נח למד את סודות הקבלה והעבירם לבנו שם שהתעלה לדרגת נבואה

חֲנוּךְ בֶן יִרְדְּ שֶהִיָּה דוֹר שְׁבִיעֵי לְאָדָם הָרִאשׁוֹן (עפ"י בראשית ה, א – יח), קיבל את הספר של אדם הראשון ועל ידו הוא הסתכל ב'כבוד העליון' (זוהר פרשת בראשית דף נה ע"ב ד"ה בשעתא ההיא). ובנוסף לזה, הוא זכה גם לקבל לידי ספר אחר (זוהר פרשת בראשית דף לו ע"ב ד"ה וכן שנינו, 'ניצוצי אורות' להחיד"א על זוהר פרשת בראשית דף נה ע"א אות ב) בקבלה, שהיה מאותו מקור שממנו ירד הספר של אדם הראשון, והיו גנוזים בו סודות החכמה העליונה. ספר זה נקרא אחר כך בשם 'ספרו של חנוך' על שם חנוך שעסק בו, ובו השיג חנוך סודות וכל גנזי מרום, וכן את 'עץ החיים' שבתוך הגן עם כל עליו וענפיו (זוהר פרשת בראשית דף לו ע"ב ד"ה וכן תנינן וד"ה ומן דא אתמסר) על כל סודותיו (להרחבה בעניין חנוך שאחר כך הפך למלאך מטי"ט ראה מאמרנו לפרשת בראשית – ייתלתך חנוך את האלוקים!).

כאשר נח פרש מדרכיהם הרעים של בני האדם, הוא הסתיר את עצמו ועסק ב'ספרו של אדם הראשון' ו'בספרו של חנוך', ומשם הוא למד איך לעבוד את בוראו (זוהר בראשית דף נח ע"ב ד"ה תא חזי כיון). בכוח העיסוק בספר של אדם הראשון נחה על נח רוח ה' והוא קיבל דעת לבנות את התיבה באורך ורוחב באופן שיחזיק במי המבול. בספר זה הוא גם השכיל לדעת בזמן היותו בתיבה האם זה יום או לילה, ומהו מאכל כל חיה ובהמה ומהי עת האכלתה (מדרש 'ספר נח' מתוך 'אוצר המדרשים אייזנשטיין עמ' 130) וכן למד בו את סגולת הקרבנות שמוקרבים ותועלתם. לכן כשנח יצא מהתיבה לאחר המבול הוא הקריב קרבן, היות שידע כי על ידי זה מתקיימים העליונים והתחתונים (זוהר פרשת בראשית דף נח ע"ב תא חזי דהכי!).

כל חכמת הקבלה שידע נח והספרים שהיו בידו, הוא העביר לבנו שם כשם שהעביר לו את חכמת העיבור שהיתה ידועה לו. לכן כאשר נח ננשך בתיבה על ידי האריה (ראה 'ויקרא רבה' כ, א) ונפסל מלהקריב קרבן לה', התמנה דווקא שם בנו תחתיו והקריב קרבנות (בראשית רבה' ל, ו). שם בן נח התעלה והיה לנביא גדול (יעץ הדעת טוב' פרשת תולדות ד"ה או יראה כיון שמן הבטון) וה' כינה אותו 'אוהבו' (יתנא דבי אליהו אליהו רבא כח, י), השרה את שכנתו עליו וקרא את שמו "מִלְכֵי צֶדֶק" (זוהר חדש' פרשת נח דף כט ע"ב ד"ה אמר רבי יוחנן והלא). וכן הוא מִלְךְ עַל יְרוּשָׁלַיִם שְׁנִקְרָאָה עַל יְדוֹ "שָׁלֵם" (רמב"ן בראשית יד, יח) ושימש גם כ"לְהַן" לה' יתברך, כפי שנאמר "וּמִלְכֵי צֶדֶק מְלֶךְ שָׁלֵם הוֹצִיא לָחֵם וְיָיִן וְהוּא כְהֹן לְאֵל עֲלִיּוֹן" (בראשית יד, יח) (יתרגום יונתן בראשית יד פסוק יח, רש"י בראשית יד, יח). וכיון שהוא שימש כ"לְהַן" לה' יתברך לכן אברהם אבינו נתן לו מעשר, שנאמר "וּבְרֹךְ אֵל עֲלִיּוֹן אֲשֶׁר מִגֹּן צִרְיָהּ בְּיַדְךָ וַיִּתֵּן לּוֹ מַעֲשֵׂר מִכֹּל" (בראשית יד, כ) (רמב"ן בראשית יד, יח).

שם בן נח היה מתרה באומות העולם שסטו מדרכיו של הקב"ה (בראשית רבה' נב, יא) ובמשך ארבע מאות שנה היה מתנבא לדורו ומוכיחם – אך לא קיבלו ממנו (יתנא דבי אליהו אליהו רבא כח, י). הוא היה עוסק תמיד בתורה ופורש מדרכי העולם, לכן זכה לקחת את הכהונה (זוהר חדש' פרשת נח דף כט ע"ב ד"ה אמר רבי יוחנן והלא) וללבוש את 'בגדי הכהונה' שהיו בידי אדם הראשון ועברו לנח אביו (במדבר רבה' ד, ח). ואף שיפת היה האח הגדול מבין שלושת בניו של נח, הוא לא זכה לכהונה שזכה בה שם אחיו, ורק היה לומד תורה מאחיו שם בבית מדרשו (זוהר חדש' פרשת נח דף כט ע"ב ד"ה אמר רבי יוחנן והלא).

אצל שם בן נח וכן אצל כל בניו ובני בניו לא הוזכרה לשון של 'מיתה' (ראה בראשית יא, י-כז), וזה בשונה מכל הדורות הקודמים, מאדם ועד נח, שבכולם היה אזכור של 'מיתה'. כך היה אצל למך שנאמר "וַיְהִי כֹל יְמֵי לָמֶךְ שָׁבַע וְשִׁבְעִים שָׁנָה וַשָּׁבַע מְאוֹת שָׁנָה וַיִּמָּוֶת" (בראשית ה, לא), וכן נאמר אצל אנוש "וַיְהִי כֹל יְמֵי אָנוֹשׁ חֲמִשָּׁה וָחֵשֶׁר מְאוֹת שָׁנָה וַיִּמָּוֶת" (בראשית ה, יא) וכן הלאה. והסיבה היא, לפי ששם זכה וממנו עמדה מלכות בית דוד וגם עתיד לצאת ממנו מלך המשיח שעליו נאמר שאין בו מיתה ועתיד לחיות לעולם, וכפי שאמר עליו דוד המלך "חַיִּים שָׁאַל מִמֶּךָ נִתְּתָה לוֹ אֲרָךְ יָמִים עוֹלָם וְעָד" (תהלים כא, ה) (רבינו בחיי בראשית יא, י). וגם 'שם בן נח' בעצמו לא מת, לפי שהתקדש ועלה בכוח שמות קדושים לגן עדן ואכל שם מ'עץ החיים' (אגרא דכלה' פרשת נח ד"ה ולשם יולד גם הוא).

עֵבֶר הִתְעַלָּה לְדַרְגָתוֹ שֶׁל שָׁם בֶּן נַח וְהָיָה עִמּוֹ בְּרִאשׁוֹת הַיְשִׁיבָה הַיְחִידָה בְּעוֹלָם

עֵבֶר הָיָה בֶּן נַכְדוֹ שֶׁל שָׁם, וְהָיָה נְבִיא גָדוֹל (בראשית רבה' פרשה לו, ז). ובכוח הנבואה שלו נתן לילדו "פִּלְג" שם שמתאר את המאורע שעתיד להיות בסוף ימיו – הוא מעשה 'דור הפלגה' שהיה בזמן מגדל בבל (רש"י בראשית י, כה). ועל אף שעֵבֶר היה צעיר ביחס לשם בן נח, הוא התקרב מאוד לסבא רבא ולא היה זז מבית מדרשו של שם, והלך בעקבותיו וְנִרְשָׂה את דרגתו (אגרא דכלה' פרשת נח ד"ה 'ולשם יולד גם הוא'). הוא זכה כי משמו 'עֵבֶר' לקחו את השם 'עֵבְרִים' ליהודים, וגם זכה לרשת את 'לשון הקודש' לו ולזרעו אחריו (יסדר הדורות' לר' יחיאל היילפרין האלף השני אלף תשכג). עֵבֶר הָיָה יְשִׁיבָה וּבֵית מִדְרָשׁ כְּפִי שֶׁהָקִים שָׁם בֶּן נַח (יסדר הדורות' האלף השני אלף תשכג) והוא התקיים על ידי שם וְעֵבֶר יַחְדָּו (אגרא דכלה' פרשת תולדות ד"ה ותלך לדרוש את ה').

בית המדרש של שם ועבר היה היחיד בעולם באותה העת (אגרא דכלה' פרשת תולדות ד"ה ותלך לדרוש את ה') ומיקומו היה בבאר שבע (מהרש"א על גמ' מגילה דף יז ע"א ד"ה היה יעקב, 'נור הקודש' על 'בראשית רבה' סח, ב דף שמב ד"ה ואמנם באמת) ויש אומרים בארץ המוריה (יסדר הדורות' האלף השלישי ד"ה נ"ט שנים לחיי יצחק). וכאשר שרה אמרה לאברהם "חֲמִסִּי עֲלֶיךָ אֲנֹכִי נִתְּנִי שְׁפָחָתִי בְּחִיקָךָ וַיִּתְּרָא פִּי הִרְתָּה וְאֶקַּל בְּעֵינַיִךָ וְשִׁפְטָהּ בִּי בִּינֵי וּבִינְיָךְ" (בראשית טז, ה), כוונתה היתה שאם אברהם לא יסכים שהיא תחזור בה מנתינת הגר לו לאשה (זרע שמשוין פרשת לך דף טז ע"א טור ב) אז היא מוסרת את הדין בינה לבין אברהם לשמים (גמ' ראש השנה דף טז ע"ב בשם ר' אביו). אך כיון שאסור

למסור דין לשמים כל עת שיש בית דין בארץ כמו שהיה אז את בית דינו של שם ועבר, לכן שרה נענשה על כך ומתה (ספר 'מיתת-יהי' פרשת חיי שרה דף יא ע"א ד"ה וי"ל למנ"מ מובא, 'זרע שמשוך' פרשת לך לך דף טז ע"א טור ב) שכל המוסר דין על חברו דנים אותו תחילה – האם הוא ראוי שיענש חברו על ידו (רש"י ראש השנה דף טז ע"ב ד"ה מוסר דין).

שם ועבר עשו חסד עם שרה אמנו בשעה שהיא נקברה, היו הולכים לפני מטתה. הם האריכו ימים כל משך ימיו של אברהם אבינו ואף אחרי מותו. וכמו ששם ועבר גמלו חסד עם שרה כך הם גמלו חסד עם אברהם, ושניהם קברו אותו בתוך מערת המכפלה במקום שהם ראו שהוא פנוי בשעת קבורת שרה אשתו (יילקוט שמעוני' פרשת חיי שרה רמז קי ד"ה השדה אשר קנה). שמוותיהם של ראשי הישיבה שם ועבר וכן קיומה של הישיבה עצמה לא נזכר בתורה כלל, ורק יש להם רמז בפסוק אצל רבקה אמנו "וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֹּן לָמָּה זֶה אֲנֹכִי וַתִּלְדָּה לְדָרֶשׁ אֶת ה'" (בראשית כה, כב) כי רבקה הלכה אל בית מדרשם של שם ועבר להתייעץ על הבנים שמתרועצים בקרבה. ושאר שמוותיהם של תלמידי החכמים אשר למדו בישיבה לא נודע כלל, ומסתמא הם היו גרים שחזרו אחר כך לסורם (ישמו אברהם לר' אברהם פלאגי מערכת ערך עקידה דף קפו ע"א ד"ה ובענין יצחק).

רבקה פנתה לשם ועבר כדי לדעת מה יהיה באחרית הימים

רבקה אימנו היתה נביאה כשאר האימהות הקדושות (ראה רש"י בראשית כט, לד) וידעה כי יש בבטנה שני עוברים, ושעתיד עובר אחד להעמיד אומה שתכיר באלהותו יתברך בהר סיני כאשר יתגלה אליה ה', כפי שאכן נאמר לעם ישראל "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עֶבְדִים" (שמות כ, ב), רבקה גם ידעה שאותה אומה תאמר "זֶה אֱלֹהֵי וְאֲנֹהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וְאֶרְמָמְנָהוּ" (שמות טו, ב) (רש"י שמות טו, ב ד"ה זה אלי). ומכיוון ששני העוברים שלה היו מריבים ביניהם הרבה (עפ"י רש"י בראשית כה, כב ד"ה ויתרוצצו), היא פחדה שכל ימיהם הם ימשיכו במלחמה ביניהם והאמת שעתידה לצאת על ידי אח אחד תהיה ללא תועלת כי האח השני שיהווה אומה כנגדו ילחם תמיד באחיו ויתגבר זה על זה (יעץ הדעת טוב' לרבינו חיים ויטאל זצ"ל פרשת תולדות ד"ה ויתרוצצו).

יעקב ועשו היו יחד בבטן אמם, וכל אחד היה רוצה לרצוץ ולשבר את חברו כפי שנאמר "וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ" (בראשית כה, כב). כי מן הבטן הם היו מכירים את גדרם, וידעו אחד על השני שיעקב נשמתו מהקדושה ועשו הרשע מהס"מ (יאור החמה' על זוהר פרשת תולדות דף קלו ע"ב ד"ה ויתרוצצו מהרמ"ק). וכשרבקה ראתה מה שקורה בבטנה אמרה "וַתֹּאמֶר אִם כֹּן לָמָּה זֶה אֲנֹכִי וַתִּלְדָּה לְדָרֶשׁ אֶת ה'" (בראשית כה, כב), כלומר שאמרה בנביאות "אם הבנים ילחמו אחד עם השני כל חייהם, מה תועלת ב"זֶה אֱלֹהֵי וְאֲנֹהוּ" (שמות טו, ב) ומה תועלת ב"אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ" (שמות כ, ב)?! ואז נאמר עליה "וַתִּלְדָּה לְדָרֶשׁ אֶת ה'" (בראשית כה, כב), ולא נאמר "לה" שאז הכוונה שהיא בעצמה תתנבא מה', אלא "את ה'" – כי היא הלכה לבית המדרש של שם ועבר שהיו נביאים גדולים יותר ממנה, ורצתה דרכם לדרוש "את ה'" ולדעת מה יהיה באחרית הימים (יעץ הדעת טוב' פרשת תולדות ד"ה או יראה כיון שמן הבטן).

שם בן נח הוא זה שענה לרבקה בנבואה (ימאמר אם כל חיי להרמ"ע מפאנו חלק ב, א) ואמר כי שני העוברים יקימו שתי אומות נוספות על שבעים האומות שהוקמו בדור הפלגה, שנאמר "שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנָךְ וְשְׁנֵי לְאָמִים מִמֶּעַיֶןךָ יִפְרְדוּ" (בראשית כה, כג). והסיבה שהם מתקוטטים כבר בבטנה, לפי שמתחיל כעת הברור בין הקדושה לטומאה ופעם זה יגבר ופעם זה יגבר, וכשזה יפול זה יקום שנאמר "וְלֹאִם מְלֹאִם יִאֲמָץ" (בראשית כה, כג). ועתיד אחד מהם לקום ולשלוט בשבעים אומות העולם עד אחרית הימים, ורק אחרי שהוא ישלוט בכל העולם אז יהפוך ה' ויתקיים "וְרַב עֶבֶד צְעִיר" (בראשית כה, כג) כלומר "רב" שהוא עשו הרשע שיגדל ויתרבה על הכל, יעבוד את ה"צעיר" הוא יעקב שיהיה צעיר ונבזה בין האומות בגוים, ואז עתידים כולם לעבוד את ה' וללכת באורחותיו. ובזה הסתלק הספק של רבקה אמנו (יעץ הדעת טוב' לר' חיים ויטאל פרשת תולדות ד"ה ויתרוצצו).

כל האבות הקדושים למדו קבלה בישיבתם של שם ועבר

ספרו של אדם הראשון (זוהר פרשת בראשית דף נה ע"ב ד"ה בשעתא ההיא) הנקרא גם 'ספר רזיאל המלאך', הגיע לאברהם אבינו על ידי רפאל המלאך (ישמו אברהם חלק א מערכת ת ערך תורה דף רמא ע"ב אות טז). וכבר כשהגיע לידינו היה אברהם יודע להסתכל בו בכבוד קונו (זוהר פרשת בראשית דף נה ע"ב ד"ה בשעתא ההיא). ועוד אברהם אבינו בעצמו הלך ללמוד בישיבת שם (זוהר חדש' פרשת נח דף כט ע"ב ד"ה אמר רבי יוחנן בן נורי. וראה גמי יומא דף כח ע"ב שמשמע כי למד בישיבה) ועבר, והחכים בה הרבה בקבלה (יעבודת הקדושי' לר' מאיר בן גבאי חלק ג, כא), וכך עשה גם עבדו אליעזר שהלך ולמד בישיבה של שם ועבר (עפ"י יומא דף כח ע"ב). ואחר כך אברהם אבינו כתב הרבה ספרים (רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פרק א, א) וביניהם ספר קבלי עמוק בשם 'ספר היצירה' הכולל את תיאור מעשה היצירה והשתלשלות הנמצאים והקשר בין העליונים והתחתונים (הכוזרי' מאמר ד' תחילת אות כה).

אברהם אבינו עשה משתה גדול כאשר נגמל יצחק, והזמין את כל גדולי הארץ וביניהם את שם ועבר (יסדר הדורות' אלף השלישי ד"ה ויגמל). וכאשר הוא רצה לקחת את יצחק להר המוריה על פי ציווי ה' ולהקריבו, אמר לשרה אמו שהוא לוקח אותו ללמוד בישיבת שם ועבר, ועל ידי כך הסכימה שרה לשולחו (יסדר הדורות' אלף השלישי ד"ה ויהי יצחק). ואברהם העלים ממנה שהוא לוקח אותו כדי להקריבו בשעת העקידה (ישתי ידות' לר' אברהם חזקוני פרשת חיי שרה דף טו ע"א טור א ד"ה וא"כ מעתה קשה). אמנם אברהם אבינו לא שיקר וסוף דבר עשה כאשר אמר לשרה (ישמו אברהם מערכת ערך עקידה דף קפו ע"א ד"ה ובענין יצחק), כי אחרי העקידה יצחק לא חזר

לביתו (יתרוגם יונתן' בראשית כב יט), **אלא אברהם שלח אותו** (בראשית רבה' נ, יא) **בלילה מפני העין הרע** (ידעת זקנים' מבעלי התוספות בראשית כב, יט ד"ה 'וישב אברהם') **אל בית מדרשו של שם ללמוד ממנו תורה** (בראשית רבה' נ, יא) **על ידי מלאכי עליון שהובילו אותו לבית המדרש. ושם הוא שהה שלוש שנים** (עפ"י יתרוגם יונתן' בראשית כב יט) **ולמד את דרכי ה' יתברך** (יסדר הדורות' האלף השלישי ד"ה ועברו).

גם יעקב אבינו הלך ללמוד ב'שיבת שם ועבר' (זוהר' חדשי פרשת יתרו דף נא ע"ב ד"ה 'ואתערו שופרה' מאמר סתרי תורה ואתה תחזה, ועפ"י יומא דף כח ע"ב) **ושימש שם את שם ועבר** (שמו אברהם' מערכת א אות א דף א ע"ב טור א) **עוד לפני שהתחתן** (מדבר קדמות' להחיד"א מערכת י ערך יעקב), **כי כאשר הוא היה בן שמונה עשרה שנה הוא נשלח ברצון יצחק אביו לישיבה, למשך שלושים ושתיים שנה** (יסדר הדורות' האלף השלישי ד"ה שלח). **ויעקב הלך ללמוד עוד ארבעה עשרה שנה נוספות בהיותו בן ששים ושלוש, לפני שהגיע לביתו של לבן הארמי** (רש"י בראשית כח, ט). **וזה מה שנאמר "וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֲהָלִים"** (בראשית כה, כז), **נאמר "אֲהָלִים" בלשון רבים לפי שלמד באוהל של שם ובאוהל של עבר** (רש"י בראשית כה, כז), **שבע שנים היה באוהל של שם ושבע שנים היה באוהל של עבר** (ישפתי כהן על התורה' תחילת פרשת ויצא). **ובאותה העת שם בן נח כבר לא היה נמצא בישיבה, היות שהוא נעלם מעיני בני אדם כשהיה יעקב אבינו בן חמישים שנה** (יספר הישר' על ספר בראשית).

יעקב אבינו היה עוסק בקבלה, ובידו היה את 'ספרו של אדם הראשון', 'ספרו של חנוך' ו'ספר היצירה' של אברהם אבינו, והוא התעלה הרבה בחכמה (זוהר' חדשי פרשת יתרו דף נא ע"ב ד"ה 'ספרא דאדם' מאמר סתרי תורה) **עד שהיה שלם בחכמות של מעלה ובחכמה של מטה. לכן הוא גם נקרא "איש תם"** (בראשית כה, כז) **לפי שלימותו בחוכמות. והכל הוא למד בישיבה של שם ועבר** (השמטות זוהר' בראשית סימן כא דף רנא ע"ב) **וזכה שם לכתרה של תורה** (נזר הקודש' על בראשית רבה סח, ג, ד, דף שמב ד"ה ואמנם באמת). **וכאשר יעקב היה צריך לצאת מ'ישיבת שם ועבר' שבה הוא נטמן ארבע עשרה שנה, היתה יציאתו קשה כי רגליו הורגלו ללכת לבית המדרש ולא היה יכול לעוקרם כדי לילך לחוץ לדבר הרשות. מטעם זה נאמר "וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרְנָה"** (בראשית כח, י) **כלומר שלא נאמר 'ויעקב יצא' שאז משמע שיציאתו היתה ברצונו הטוב, אלא נאמר "וַיֵּצֵא יַעֲקֹב" שהוקדמה 'היציאה' והופרדה משמו, כדי ללמד שהיה בעל כורחו (עניני העדה' לבעל 'שבט מוסר' פרשת ויצא דף לח ע"א ד"ה ובה נבא אל הענין).**

יעקב אבינו לימד את בנו יוסף כל מה שהוא למד בישיבת שם ועבר (בראשית רבה' פד, ח, 'ילקוט שמעוני' פרשת וישב רמז קמ ד"ה כי בן זקונים הוא לו, 'חומת אנך' להחיד"א תחילת פרשת ויצא אות ד"ה אלה תולדות, 'שלי"ה הקדושי' תורה שבכתב בחלק 'יצאן יוסף' ד"ה ובפרשת ויגש) **ובכלל זה את ידיעת החכמה בכ"ב אותיות התורה** (רבינו בחיי' בראשית לו, ג) **ושאר חכמות, סתרי תורה** (רמב"ן בראשית לו, ג, ד"ה בן זקונים) **וסימניה** (עפ"י שמו אברהם' חלק ב דרוש א לשבת כלה דף מ ע"א ד"ה הלא מעתה). **והוא מצא את יוסף משכיל ומבין סוד** (ראה אונקלוס בראשית לו, ג), **כאלו היה זקן ושבע ימים על אף שלמעשה היה צעיר לימים.** **וזה מה שנאמר "כִּי בֶן זִקְנִים הוּא לִנְי" (בראשית לו, ג), כי מסר דווקא "לו" את החכמה שלמד (רמב"ן בראשית לו, ג, ד"ה בן זקונים) ועל ידי כך נהיה יוסף תלמיד חכם** (בגדי אהרן' לר' אהרן דרשן פרשת ויגש דף לו ע"ב טור ב ד"ה ועוד טעם נכון) **וגדול בתורה** (וייוסף אברהם' לר' אברהם פלאגי מערכת ר אות י). **והאחים התקנאו ביוסף על שאביהם בחר דווקא בו לקבל את הסודות שלמד בישיבת שם ועבר, ולא מסר אותם להם** (יספר הליקוטים' להאר"י ז"ל פרשת ויחי ד"ה ואני נתתי).

משה רבינו ראה בספרו של אדם הראשון את כל הדורות שבעולם

כאשר עלה משה רבינו למרום הראה לו הקב"ה את צורת כלי המשכן וציוה אותו "וַעֲשִׂיתָ מִנְרַת זָהָב טְהוֹר" (שמות כה, לא) "וַעֲשִׂיתָ שְׁלֹחַן עֲצֵי שִׁטִּים" (שמות כה, כג) "וַעֲשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטָר קִטְרֹת" (שמות ל, א) וכך ציוה על כל מעשה המשכן. והיה סבור משה רבינו שהוא בעצמו עושה אותם, עד שאמר לו הקב"ה אתה מלך ודרכו של מלך לצוות אחרים לעשות, לכן אין לך רשות לעשותם. ולא ידע משה רבינו את מי לצוות לעשותם. ואז הראה לו הקב"ה את ספרו של אדם הראשון, וראה בו משה רבינו את כל הדורות שעתידיים לעמוד מבראשית עד תחיית המתים – כל המלכים המנהיגים והנביאים. ושם הוא ראה שנתקן מראש על ידי הקב"ה כי בצלאל הוא זה שיבנה את כלי המשכן, כפי שנאמר "רָאָה קְרָאתִי בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִטָּה יְהוֹדָה" (שמות לא, ב) (שמות רבה' מ, ב) **ואז משה רבינו הבין.**

כאשר היה צריך משה רבינו לבחור את שרי האלפים ושרי המאות שישפטו את ישראל כפי שיעץ לו יתרו שנאמר "וַאֲתָתָּה תִּחְזָה מִכָּל הָעָם אֲנָשֵׁי חֵיל יִרְאִי אֱלֹהִים אֲנָשֵׁי אֱמֶת שְׂנֵאֵי בְּצַע וְשִׁמְתָּ עֲלֵהֶם שְׂרֵי אֲלָפִים שְׂרֵי מֵאוֹת שְׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׂרֵי עֶשְׂרֹת" (שמות יח, כא) **היה צריך משה רבינו להבין ב'חכמת הפרצוף' שבספרו של אדם הראשון כדי לזהות את האנשים המתאימים, אך התקשה בחכמה הזאת. עד שבא הקב"ה ולימדו על ידי שהוא בירר עבור משה רבינו את האנשים שנראו בפרצופיהם כראויים להיות שרי ישראל. וזה כוונת לשון הפסוק "וַאֲתָתָּה תִּחְזָה" (שמות יח, כא) שמתייחס לה' יתברך. ואז משה רבינו למד את חכמת הפרצוף והעמיק בה** (זוהר פרשת יתרו דף ע ע"א ד"ה 'יאולפנא' מאמר רזין דרזין) **כפי שמאוחר יותר זכה גם האר"י ז"ל לדעת אותה** (עפ"י הגהות מהר"ן על זוהר פרשת יתרו דף ע ע"ב אות א).

<p>העלון השבועי עם לעילוי נשמות: יהודית בת ורדה רוזיטה וכל משפחתה</p>	<p>העלון השבועי עם לעילוי נשמות: יריב בן יהודית חיי</p>	<p>העלון השבועי עם לעילוי נשמות: רחל בת גרשון הנולדת משרה אשת דוד ז"ל</p>	<p>העלון השבועי עם לעילוי נשמות: אהרן בן עזיזה ז"ל אַרְקָט עֲלֵיָהּ בַת פֹּרְטוֹן מִסַּעֲדָה ז"ל</p>	<p>העלון השבועי עם לעילוי נשמות: יפה (מוכרתם) בת שרה חיי</p>	<p>העלון השבועי עם לעילוי נשמות: שרה סילבי בת עזיזה ז"ל</p>	<p>העלון השבועי עם לעילוי נשמות: מאיר בן משה ז"ל, יונה בן שמואל ז"ל, ברטה בתיה בת מאיר ז"ל, חיים בן לייב ז"ל, מרים בת שמואל ז"ל</p>	<p>העלון השבועי עם לעילוי נשמות: יצחק בן רבקה ז"ל הרב יצחק שלמה בן שרה ז"ל</p>
<p>ניתן להקדיש את העלון לרפואה או לעילוי נשמות בט"ל 052-7675933 וכן ניתן לשלוח הערות/הארות ולקבל את העלון במייל tora.haim@gmail.com</p>	<p>ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>ת.נ.צ.ב.ה.</p>